

MYSTÉRIUM MICHAELOVO

Přednáška z cyklu „Úvod do anthropozofie

(25)

28.9.1991

Dr. Zdeněk Váňa

Není náhodou, že na konci městce září stojí vedle sebe v kalendáři dva významné svátky: sv. Václava a archanděla Michaela. Lidská postava našeho světce a hierarchická bytost Michaelova skutečně spolu vnitřně souvisejí.

Naznačují to některé motivy z staroslověnských i latinských legend o sv. Václavu, které vznikaly v Čechách již v 10. století.

Kníže Václav pronáší při hostině na hradě svého bratra Boleslava v předvečer své mučednické smrti přípitek archanděli Michaelovi: "*Ve jménu blaženého archanděla Michaela vypijme tuto číši s modlitbou, aby dovedl naše duše do věčného míru a radosti.*"

Druhý motiv se odehrává v dramatické scéně před kostelem, když Boleslav zastupuje Václavovi cestu s mečem v ruce. Mírumilovný Václav, plný soucitu s lidským utrpením, nebyl však žádným slabochem - i nedávný antropologický výzkum jeho pozůstatků zjistil statnou postavu bojovníka - , vyráží Boleslavovi meč z ruky, vzápětí mu ho však opět velkoryse podává se slovy: *Tvá vůle budiž ve tvé ruce.*" To jsou pozoruhodná slova, za nimiž se skrývá michaelský impuls: Boleslavovi je ještě jednou dána svoboda k činu - může nyní volit, zda obrátí zbraň navenek proti svému bratru anebo dovnitř k potlačení zlé vášně a touze po moci. Prosvítá tu michaelský prvek svobody v rozhodování.

Ale již předtím, za života Václavova, se projevuje jiný motiv. Ve střetnutí se vzbouřeným zlickým knížetem navrhuje mu Václav, jemuž je lito množství lidí, kteří by měli zahynout kvůli oběma knížatům, souboj, jenž by měl rozhodnout jejich při. Zlický kníže souhlasí, neboť se cítí silnější. Když však vyjíždí proti Václavovi, spatřuje na jeho čele zářící kříž a nad ním dva anděly a pokouje se bez boje. Podobný duchovní zážitek s Václavem měl i císař Jindřich Ptáčník při říšském sněmu v Řezně r. 921. O 200 let později se setkáváme se stejným motivem ve vyprávění o rytíři sv. Grálu Lohengrinovi.

Proto Petr Parlář zobrazuje sochu světce ve svatováclavské kapli jako grálského rytíře v pevném postoji bojovníka Kristova s kopím a

štítem, ale s pohledem shlížejícím soucitně dolů. V pozdější fresce se nad ním vznášejí oba andělé.

Sv. Václav byl sice již brzy po smrti uctíván jako patron země České, ale jeho význam záhy přesáhl národní hranice. To naznačuje vyprávění o dánském králi Erichovi, který měl v hodině smrti Václavovy zážitek Krista, jenž ho vybědl ke stavbě kostela k počtě tohoto mučedníka. Erich pak poslal do Čech své posly, aby zjistili, co se událo a po jejich návratu založil klášter archanděla Michaela a Jen Václavovy smrti ustanovil církevním svátkem, který byl slaven po celém Dánsku. - O evropské úctě k Václavovi svědčí i známá pozořejší anglická koleda.

I v těchto okolnostech se projevuje souvislost s Michaelem, o jehož působení R. Steiner praví, že překonává úzké hranice národů a kultur a projevuje se kosmopolitně, v integrujícím, všelidském smyslu. Zdůrazňuje pak aktuálnost těchto tendencí zejména v naší době, kterou nazývá dobou Michaelovou, a doporučuje slavit svátek Michaelův stejně, jako slavíme jiné velké křesťanské svátky - vánoce, velikonoce a svátky svatodušní. Ukazuje přitom na úzkou souvislost této bytosti s úsilím o duchovní poznání, zejména o pochopení impulsu Kristova.

O jakou bytost vlastně jde?

Proč význam její působnosti patří k ústředním tématům R. Steinera, zvláště v posledních 7 letech jeho činnosti, na vrcholu jeho životního díla?

Pokusíme se dnes tyto skutečnosti blíže osvětlit, a to nejen z hlediska dosavadního vývoje lidstva, ale zejména pod zorným úhlem jeho současné situace a s výhledem do budoucnosti.

V rámci křesťanství je archanděl Michael nejuctívanější hierarchickou bytostí. Je zmiňován již ve Starém Zákoně (Daniel 12) jako mocný kníže andělů a pomocník Hospodinův v boj; se zlem a zejména pak v Apokalypse (12), kde sráží s nebes draka, ohrožujícího lidskou duši. Je často zobrazován na oltářních obrazech a ikonách, a to jako bojovník v plné zbroji se štítem, kopím nebo mečem s přemoženým drakem, hadem či Satanem u svých nohou; někdy též drží v rukou váhy, na nichž váží lidské duše, ale též jako znamení měsíce, v němž se slaví jeho svátek.

Jeho jméno je hebrejské („*kdo jako Bůh*“) a staří Izraelité jej uctívali vedle dalších 3 archandělů - Gabriela, Rafaela a Uriela - jako „*tvář Jahveho*“, jako ochranného ducha svého národa. Bylo by však omylem se domnívat, že byl znám jen starým Hebrejům. Ve starých mytologiích z různých kulturních okruhů objevuje se v nejrůznějších variantách stále znovu obraz světlé božské bytosti, bojující s duchy temnoty: ve staré Indii je to boj dévů s asury, kde včele dévů stojí Indra, který sráží démona Vrtru a Valu; ve staré Persii zápas světlého Ahura Mazdy s temným Ahrimanem; později se tu objevuje, v rámci mithraických mystérií, které hrály významnou úlohu ještě ve starém Římě, Mithra přemáhající býka; v babylónské kultuře to byl sluneční bůh Marduk, bojující s Tiamat, bytostí temnoty; u Řeků se objevuje

obraz boje bohů s Giganty, jako s opozdilymi bytostmi, které jsou překážkou dalšího světového vývoje a zejména je to pak sluneční Apollón, jenž krotí draka Pythóna a nutí jej, aby sloužil člověku.

Obrazy mýtů jsou vždy odrazem vývoje vědomí člověka a jeho vztahu ke světu. Před tím, než člověk vyvinul pozemské myšlení, vyjadřoval své poznání, svou moudrost, své zážitky božského světa i svého pozemského osudu v obrazech, které byly obsahově a významově mnohem bohatší než pozdější filozofické ideje. Jestliže se pokoušíme tyto obrazy myšlenkově vykládat, pak si musíme být vědomi toho, že je to možné jen v určitém aspektu. V našem případě, v obraze bojů bohů s démony, sil světla se silami temnoty, můžeme mluvit především o dvojitým aspektu: kosmickém a psychickém.

Z hlediska kosmického vývoje souvisí tento obraz se skutečností, že ve velkých světových rytmech procházejí sice všechny bytosti po jednotlivých stupních bytí v podstatě vzestupným vývojem, že však přitom dochází zároveň k opožďování určitých skupin, které tak vytvářejí duchy překážek, jež je třeba ve vývoji přemáhat. Zlé je vlastně to, co už nepatří do přítomné doby, co není v souladu s jejími skutečnými tendencemi. Na druhé straně však bez těchto překážek a jejich překonávání by vlastně nebylo žádného vývoje, nýbrž jen neměnné trvání. Proto je toto „opožďování“ v zájmu vývoje vlastně nutností, báje možno mluvit o určité oběti opožďujících se bytostí, které jsou právě tím, že jsou přemáhány, zároveň i vykupovány, osvobozovány ze své úlohy, neboť umožňují takto jiným bytostem vzestupný vývoj.

To je podstata kosmického aspektu boje bohů s démony - boje, který není nějakou jednorázovou historickou událostí, ale procesem, který se odehrává neustále a na němž je vůbec založen celý světový vývoj.

Do tohoto procesu je zahrnut i člověk, ba on sám je jeho dějištěm, zápas sil světla se silami temnoty se odehrává v jeho vlastní duši - v tom můžeme spatřovat psychický aspekt obrazu. Mohli bychom také říci, že tu jde o boj mezi jasným denním vědomím a temným nočním podvědomím či nevědomím, v němž žijí temné pudy a vášně, neprůhledná duševní hnutí a jež v sobě neustále nosíme. Jak už jsme si na jiném místě poukázali, máme v sobě 3 vrstvy vědomí: plně bdělí jsme pouze ve svém myšlení, ve své hlavě; naproti tomu ve svém chtění máme vědomí spánku - či spíše nevědomí; naše citění je na rozhraní obou - v něm jde o vědomí polobdelé, polosnové či podvědomé.

A člověk prožíval jen ve svém bdělém myšlenkovém vědomí působení dobrých bohů, zatímco ve svých neovládaných emocích, temných pudech a žádostech cítil působení démonických sil, které se zmocňovaly těch částí duše, jež nebyly prosvíceny jeho vlastním já a s nimiž bylo nutno stále bojovat - jako Indra s Vrtrou, Ahura Mazda s Ahrimanem, Mithra s býkem, Marduk s Tiamat, Apollón s Pythonem či Michael s drakem. V těchto

obrazech si člověk uvědomoval svou souvislost s duchovním kosmem a zároveň pomoc, jíž se mu dostává od božských bytostí - v čele s „*knížetem andělů*“ - Michaelem.

Tato pomoc je tedy úzce spojena s nejsvětější a nejbdělejší duševní schopností člověka - s myšlením, schopností, která vlastně dělá člověka teprve člověkem.
Co je vlastně myšlení?

Dnešní věda dokazuje jeho vázanost na mozek a nervovou soustavu člověka: je-li tento orgán špatně vyvinut nebo poškozen, není člověk schopen normálně myslet. Tato nepochybná vázanost na mozek se však, bohužel, většinou zaměňuje s představou, že je to právě mozek, který myšlenky „produkuje“ - asi tak, jako jiné vnitřní orgány vyměšují určité látky. Vnitřní zkušenost nám však ukazuje, že myšlení samo je něco nadmyslového, nehmotného - jako jakýsi neviditelný, neuchopitelný proud představ, pojmů a ideí, který proudí naší hlavou a žrcadlí okolní svět. Mozek sám tu není skutečně ničím jiným než zrcadlem, v němž se tento nehmotný proud zachycuje a zrcadlí.

Vlastním zdrojem myšlení je étherné tělo, kde jsou myšlenky něčím živým, světelným a bytostným - své stínovosti nabývají právě tím, že se otiskují do fyzického mozku. Proto má naše obyčejné vědomí stínový charakter a je vlastně na dnešním stupni vývoje člověka schopno poznávat jen fyzicko-materiální svět. Na tom je založena dnešní přírodní věda a z toho také vyplývá materialistické chápání světa. Jak si ještě dále ukážeme, člověk musel v zájmu svého dalšího vývoje projít touto etapou a i když nám jde nyní o překonání materialismu, musíme na druhé straně uznat relativní nutnost této lidské zkušenosti, schopné zřít a poznávat jen materiální jevy.

Bylo by však omylem se domnívat, že člověk vždycky myslel tím způsobem jako dnes a promítat dnešní myšlení do vzdálenější minulosti. Stínové myšlení, vázané na mozek a na smysly, je v podstatě výsledkem poměrně nedávného vývoje, přibližně v posledních 5-6 stoletích. Ještě ve středověku, zejména ve vrcholné scholastice, doznával jiný způsob myšlení, který vycházel z odlišných zážitků a zkušeností než z pouhé smyslové skutečnosti a byl také mnohem živější a na vnější realitě nezávislejší než je tomu dnes. Tento způsob živého myšlení se zrodil ve starém Řecku, kdy člověk prožíval své myšlenky větherném těle jako něco živého, jako život pulsující v přírodě - možno říci, že řečtí myslitelé své myšlenky vnímali jako něco bohy daného, co k nim proudí z jejich okolí. Zejména v klasické řecké filosofii v době Platonově a Aristotelově byla v nich ještě pojmově vyjádřená mysterijní moudrost.

Ve středověké scholastice zachovávali tento prožitek myšlení do značné míry ještě realisté, především Tomáš Akvinský, kteří své

myšlenky chápali ještě jako odraz božských myšlenek v jevech, zatímco nominalisté v nich spatřovali pouhá jména, jimiž dodatečně označujeme věci kolem nás - toto pojetí se pak stalo východiskem novodobého vývoje. V obou případech měl však člověk již pocit, že své myšlenky tvoří sám a nikoli, že k němu přichází zvenčí, jako tonu bylo v minulosti.

V ještě dávnější době, např. ve starém Egyptě a Babylonu, prožíval člověk své myšlenky v astrální těle - nejen jako něco živého, ale těž oduševnělého. Přijímal je jako inspirace, jako elementární bytosti, projevující se v přírodních silách a zákonech, s nimiž pak hledal spojení v alchymii.

V nejstarším období vývoje svého vědomí, kdy byl člověk ještě spojen s bohy jako článek duchovního světa, prožíval své myšlenky bezprostředně ve své duchovní bytosti, ve svém já, to znamená: nemyslel je, ale prožíval jako konkrétní duchovní bytosti - jako světové, božské myšlenky. Pozůstatkem tohoto stupně jsou staré mýty.

Myšlenky jsou tedy něco, co k člověku během jeho vývoje neustále sestupovalo jednotlivými sférami: od duchovní, kde myšlení bylo pro člověka ještě něčím bytostným; přes astrální, -kde myšlenky prožíval jako zjevení, jako něco oduševnělého; éthernou sférou, kde je vnímal jako živé působení, jako účinek sil, které si přinášel ze života před zrozením: až na dnešní fyzickou rovinu, kde jsou pro něho jen abstrakcí, stínem toho, co bylo dříve živé, oduševněné a produhovnělé, bytostné. V předchozích etapách se člověk cítil ještě živě spojen s duchovním světem - to, co prožíval a kona!, bylo pro něho projevem božské vůle. S dnešními mrtvými myšlenkami si naopak uvědomuje své odloučení od duchovního světa, je zcela zasazen do světa fyzického. Mluví-li Bible o pádu člověka do hmoty, do fyzické tělesnosti, pak se to projevuje především v tomto vývojovém procesu vědomí.

Až asi do 9. století díval se člověk na své myšlenky jako na vnuknutí z duchovního světa. Myšlenky mu byli zjevením božství, které vnímal svými smysli - spolu s vnímáním zřel objektivně i myšlenku. Od 9. století zazařuje v lidských duších osobní, individuální inteligence.

Člověk cítí, že tvoří své myšlenky sám, zatímco dříve je jaksi do něho myšlili duchovní bytosti. Síla, z níž tyto myšlenky plynuly z věcí do člověka, byla ve starých učeních nazývána Michael - od něho jako vůdčí moci kosmické inteligence přijímali lidé své myšlenky. Od 9. století však přestali být jím inspirováni, mohli bychom říci: „odpadli“ od něho. Tento zážitek měli ve středověku především nominalisté, kteří silně cítili subjektivitu myšlení a viděli jeho vlastníka pouze v člověku. To je dnešní situace, kterou nemůžeme ani promítat do minulosti, ani považovat za něco trvalého a neměnného do budoucnosti.

Na druhé straně však v odloučenosti od světa božských světových myšlenek a v získání schopnosti individuálního myšlení, byť podněcovaného jen hmotnou smyslovou skutečností, získal člověk zároveň vědomí svobody. Proto je toto vědomí svobody spojeno nejprve s poznáním přírody, zaměřeném zprvu jen navenek. Proto jde dnešním myslitelům o to ukázat, jak se tvoří pojmy, jež mají správný vztah k přírodě a vyjadřují správně přírodní zákony. Ponechávají však většinou stranou, jak se tyto pojmy a ideje mají k člověku - co v nich člověk prožívá. Jednostranným intelektuálním prožíváním hmotné a bohaprázdne přírody ztrácí totiž člověk sama sebe - nechápe, co vlastně je. Odtud hledání člověka např. v humanismu, který je právě důsledkem této ztráty. O humanismu se mluví tam, kde skutečný zážitek člověka chybí.

Svobodu lze však uskutečňovat pouze z já. Proto je třeba, aby člověk obracel své individuální tvoření myšlenek též sám k sobě, k vědomí sebe, k sebepoznání. V čem vlastně záleží možnost svobody? Vtom, že člověk při svém představování, při němž v jeho vědomí zazařují okamžité obrazy světa, nežije v bytí, jako tomu bylo v minulosti, ale právě jen v jeho zrcadlení. Člověk se stává svobodným vlastně tím, že se svým vědomím pozvedá z bytí do nejsoucího zrcadlení, obrazovosti. Osvobozuje se od světových sil a zobrazuje svět tím, že se staví mimo něj - do nabytí. Tak prožívá svobodu ve svém přítomném já.

To je však pouze počátek dalšího vývoje, neboť toto svobodné já je jen prázdnou nádobou, kterou je třeba naplnit obsahem. A to je aktuální potřeba, která zvláště v naší době souvisí s působností bytosti Michaelovy, jež provází lidstvo, jak to shodně naznačují

mytologie starých kultur po celou dobu jeho vývoje, zvláště v určitých, rytmicky se opakujících obdobích jako duchovní moc, kterou bychom mohli nazvat duchem doby. Duch doby - to není pouhé obrazné rčení, abstraktní pojem, ale reálná duchovní bytost!

Již v jedné z předchozích přednášek, v níž jsme se zabývali božskými hierarchiemi, jak je charakterizoval Pavlův žák Dionysius Areopagita, jsme se zmínili o tom, že na vývoj člověka a lidstva spolupůsobí zejména bytosti 3. hierarchie: Andělé, kteří provázejí vývoj každého jednotlivého člověka. Archandělé, kteří ovlivňují jednotlivé národy a větší lidské skupiny. Archai, kteří působí na celé lidstvo jako duchové větších časových a kulturních epoch, jako je řecko-římská, egyptsko- babylonská a pod.

V rámci těchto epoch, které probíhají v souvislosti s precesí jarního bodu Slunce a tzv. platónským rokem, vždy v přibližném rozsahu 2100 let, se rýsují určité kratší časové úseky, „řízené“ archandělskými bytostmi, které do oněh velkých kosmických rytmů vplétají charakteristické planetární vlivy. Tato skutečnost byla známa už ve středověku a se jmény oněh 7 archandělů, reprezentujících příslušné planetární síly, se setkáváme např. u Agrippy z Nettesheimu: Orifiel, který zprostředkovává vlivy Saturnu, Zachariel síly Jupiteru, Samael Marsu, Rafael Merkuru, Anael Venuše, Gabriel Měsíce a Michael jako představitel slunečních sil.

Tyto vedoucí archandělské bytosti se střídají v působení jako duchové doby, tj. ze sféry Archai, přibližně po 354 letech, což kosmicky odpovídá pozemskému měsíčnímu roku (354 1/3 dne), a vtiskují přitom každému časovému úseku určité charakteristické rysy.

Tak např. v poslední době Michaelově asi mezi léty 601-247 př. Kř. se začala vyvíjet ve starořecké filosofii schopnost myšlení, která se stala základem vývoje další evropské kultury. Řecké myšlení připravovalo také půdu pro vývoj křesťanství.

V následujícím období převládajících saturnských sil Orifielových, pozemsky sice temných, ale zároveň nejduchovnějších, došlo k mystériu na Golgotě, jež dalo rozhodující impuls, k dalšímu vývoji Země a lidstva.

V době, kdy působil Anael, jako prostředník vlivů z sféry Venušiny (mezi počátkem 2. až polovinou 5. stol.) se šíří křesťanské poselství lásky po celém tehdejší kulturním světě. Je to období nadšení a mučednictví prvotních křesťanů, o jehož obnovu se pokoušely pozdější náboženské reformy.'

Za vlády jupiterských síl Zacharielových až do počátku 9. stol. se po stěhování národů zformovala etnická podoba Evropy, kterou výrazně pozmenila zejména expanze Slovanů, kteří zaujali téměř celou východní polovinu kontinentu. Křesťanství vítězně obstálo proti náporu asijských nomádů z východu i Arabů z jihu. Vzniká idea jednotné křesťanské říše za Karla Velikého s renesancí antické kultury.

Merkurské vlivy v době Rafaelově od počátku 9. až na sklonky 12. století se projevují jednak exoterně rozvojem mnišských řádů, jednak esoterně skrytým proudem sv. Grálu, který se spojuje se západními mystériemi, nesenými Artušovou družinou. Filosofické myšlení dosahuje svého rozkvětu v platónské škole v Chartres.

V době Samaelově (až do počátku 16. století), kdy převládají síly Marsu, vzniká ideál středověkého rytíře, rytířských řádů včetně Templářů, militantního křesťanství s křížáckými výpravami, dochází k stoleté válce mezi Anglií a Francií, k husitské revoluci a počátku reformace, výboje a výpravy dosahují svého vrcholu objevením Ameriky.

Reprezentant měsíčních sil Gabriel je archandělem zrození, pozemské inkarnace. Proto se objevuje při zvěstování zrození Jana Křtitele i Ježíše - vede duše k pozemskému zrození. To je také určující impuls novodobého vývoje lidstva v 16. - 19. století. Rozvoj přírodních věd a techniky, hospodářské a politické proměny, dobývání Země, poznání zákonů dědičnosti a tělesného vývoje člověka - to jsou inspirace gabrielského věku, které doznívají ještě v našem století, i když jeho hodnoty jsou již otřásány a zpochybňovány novými impulsy.

V gabrielské době dosahuje sestup myšlení na fyzickou rovinu a k vázanosti na mozek svého nejhlubšího bodu. V této první fázi vývoje duše vědomé se člověk stává plně občanem této Země. Od konce minulého století (1879) dochází však v této věci k zásadnímu obratu. Duchem doby se stává sluneční bytost Michaelova, představující do jisté míry protipól působení svého předchůdce. Jako Gabriel stojí u brány zrození, Michael stojí u brány smrti a vede duše zpět do duchovního světa (odtud obraz vah). Jeho úkolem je vymanit člověka opět z přílišného zpozemštění, které týjio sice samo o sobě nutné, ale nyní je třeba vystoupit na nový stupeň, obrátit sílu vůle, orientovanou dosud jednostranně k Zemi, opět k duchu, se zachováním všech hodnot, kterých člověk na své dosavadní cestě dosáhl, především svobody a vědomí své individuální bytosti. Jako lidstvo dosud objevovalo a dobývalo Zemi, je nyní třeba, aby objevovalo, ba dobývalo svět ducha, aniž by přitom Zemi opouštělo a stalo se jí v nějaké falešné askezi nevěrným.

Všechny krize dnešní doby, vrcholící právě v našem století, pocházejí z vnitřního napětí mezi setrvačným lpěním na hmotném světě, považovaném za jedinou skutečnost, a mezi opačnými tendencemi v současné duchovní atmosféře, které chtějí člověka osvobodit z jeho jednostranně pozemských pout.

Tyto vnitřní krize i vnější otřesy prohlubuje skutečnost, že - na rozdíl od předchozích dob - Michael svými impulsy nenutí, ale respektuje lidskou svobodu a ukazuje pouze cestu, po níž může člověk kráčet jen ze svého svobodného rozhodnutí. Obrat člověka k duchu může vyplynout jen z naprosté svobody, jinak by se lidstvo minulo s cílem svého vývoje.

Je třeba si uvědomit, že svoboda, jíž člověk dosáhl, je též svobodou od Boha a svobodou ke zlému, jemuž může člověk propadnout, neboť bytosti, které jsou původci zla, nepoletují někde mimo člověka, ale působí v něm. Právě skutečnost, že se člověk odloučil od duchovního světa a svým vědomím se plně spojil se světem fyzickým, ho vystavuje vlivu bytostí, které působí v temné sféře hmoty a jež nazýváme podle Zarathuštry staroperským jménem Ahriman. Jde o bytosti, které působí v silách tíže a které se pokoušejí zmocňovat se individualizovaného myšlení člověka, jež v průběhu popsaného vývoje kleslo do fyzické sféry, a připoutat jeho vědomí k hmotnému světu. Až do 15. století - do počátku vývoje duše vědomě působil Ahriman na člověka spíše zevně, nyní však zasahuje bezprostředně zevnitř, protože se člověk otevřel jeho sféře a stal se s ní spřízněný. Ahrimanský intelekt se

projevuje tím, že mu chybí niternost, je to egoistický, chladný impuls bez duše. Lidská svoboda, spojená se sebeláskou a se snahou zjevovat ve svém myšlení a jednání jen sama sebe, vede nevyhnutelně k Ahrimanovi. Člověk se však ztrácí tím, že se hledá, stává se jen článkem jakéhosi duchovního automatismu a ne sebou samým.

Člověk by musel těmto temným mocem zcela propadnout, kdyby do jeho sféry nesestoupila pro jeho záchranu božská bytost Kristova a ve velké kosmické oběti, kterou nazýváme mystériem na Golgotě, se nespojila so Zemí a s lidstvem. Dává tak člověku jakožto svobodné bytosti dvojí možnost:

- 1) buď setrvat vědomě v odloučenosti od duchovního světa a zůstat tak v orientaci ahrimanských bytostí - to by ovšem znamenalo ztratit smysl své existence na Zemi a minout se s cílem svého vývoje;
- 2) nebo se obrátit v duchovním smýšlení vědomě ke Kristu, spojit se s ním a nalézt tak cestu ke svému opětnému vzestupu.

Pomocníkem na této cestě ke Kristu je Michael, jemuž jde o to, aby do lidského myšlení opět vstoupila duchovní skutečnost, aby dosud získané poznání přírody bylo produchovněno ve vnitřním duševním životě - aby světlo, které zářilo duši dosud zvenku, se stalo vnitřním sluncem, aby

Tajemstvím dnešní doby je, že člověk může nalézt jak Krista tak i jeho služebníka Michaela (nyní „*tvář Kristovu*“) v nadmyslové sféře, která je našemu pozemskému světu nejbližší, tj. v éterném světě, do něhož je možno se povznést právě oním od smyslů odpoutaným „éthemým“ myšlením.

Rozdíl mezi oběma bytostmi je vtom, že spiritualizovaným michaelským myšlením proniká člověk do duchovní podstaty přírody, do světových myšlenek, jež jsou do ní vtisknuty. Mluvit o přírodě pouze přírodovědecky vede jen kAhrimanovi. Přírodu lze však prožívat jako nesenou duchem - do oživených myšlenek pak z ní září světlo, jež prohřívá i lidské srdce a je předpokladem nového vzájemného vztahu mezi přírodou a člověkem a ozdravením obou.

Proti tomuto pohledu na duchovnost vnějšího světa, jenž pozvedá duši k Michaelovi, pohled do vlastního nitra duše vede ke Kristu. Aby se člověk dostal z oblasti, do níž musel vstoupit v zájmu své svobody, musí prožít ono „*Kristus ve mně*“ - duchovní teplo, které ho vede zpět k božskému světlu, z něhož pochází. V živém styku s Kristem se pak duše prožívá jako prosvícená duchem - člověk nalézá své pravé já, uvědomuje si sebe sama jako nadmyslovou, duchovně duševní bytost. Je to tedy Kristus, který mu dává jeho pravé lidství.

V čem se konkrétně projevuje působení Michaelovo v lidských duších? Podle R. Steinera jsou to tři ideály, které vědomě či nevědomě dnes žijí v lidských duších jako pravé michaelské impulsy:

- 1) Snaha setkávat se s každým člověkem ne pouze v jeho vnější podobě, ale v jeho vnitřní, pravé, věčné bytosti.
- 2) Všechnen náboženský život stavět na absolutní svobodě.
- 3) Přiznávat člověku schopnost myšlenkově chápat duchovní pravdy světa.

ad 1) Pozorujeme-li život v současnosti, zjišťujeme, že tyto ideály se projevují v mnoha lidských myslích nejen ve své ryzí podobě, nýbrž i v různých zkresleninách a protichůdných tendencích, které svědčí o přežívajícím dědictví předchozí epochy a působnosti duchů překážek.

☆☆☆☆

Proti snahám o opravdové lidské vztahy a setkání stojí pocity odcizení, pocity zklamaní a rozhořčení, zejména u mládeže, nad tím, že se tyto ideály v dnešním soužití lidí dostatečně neuskutečňují. Lidé cítí, že rozlišovat se dnes podle národnosti, sociální či politické příslušnosti je jakýmsi nepřírozeným zpátečnictvím. Pokud se budeme dělit na Čechy a Slováky, na profesory a dělníky, na pravici a levici, pak se budeme jevit jeden druhému jen v jakýchsi vnějších maskách a ne ve své pravé podobě. Hledat v každém člověku jeho věčnou bytost odpovídá naproti tomu impulsu pravého ducha doby.

ad 2) Pokud jde o náboženskou oblast jsou tu zcela zřetelně převažující tendence náboženské tolerance, svobody vyznání, ekumenismu, vzájemného respektu a solidarity církví, jakož i jejich vnitřní demokratizace. Různé fundamentalismy jsou tu pocíťovány jako něco vysloveně přežilého, zpátečnického. Na druhé straně je to však provázáno i určitou indiferencí, vlažností a povrchností: kázání, až na výjimky, znějí většinou stereotypně, prázdně a nezapalují, obřady jsou často jen konvenčním stínem posvátného obsahu, theologie se pohybuje na pokraji skepse a resignace. Pravá svoboda v náboženském životě, bez těchto negativních průvodních znaků, spočívá v poznání, že Kristus působí ve všech velkých náboženstvích, byť třeba pod různými jmény a že je tu pro celé lidstvo, bez ohledu na rozdílnosti v dogmatice a věroučných představách.

ad 3) Duchovní věda, která se zrodila na počátku našeho století, je výrazem touhy a přesvědčení, že je možné vyjádřit i pochopit objektivní duchovní skutečnost pojmově, myšlením očištěným od smyslovosti a které je schopno se obrátit se stejnou exaktností, jakou poznává přírodní zákony, i k duchu. To je onen meč či kopíí Michaelovo, jimž je možno přemáhat draka materialismu. Aby se stalo michaelským, musí se toto myšlení ovšem proměnit - musí rozšířit svůj akční rádius od hlavy k srdci. Teprve tímto oživeným myšlením srdce, k němuž vede Michael - není tím ovšem míněn onen fyzický sval, nýbrž jeho éterný protějšek, který jej oživuje a uvádí v pohyb - je možno chápat a poznávat ducha působícího jak v přírodě, tak i ve vlastním nitru, a proniknout i do hlubokých pravd Evangelia.

R. Steiner často zdůrazňoval, že k pochopení toho, co sděluje duchovní věda, stačí i zdravý lidský rozum, prostý všech předsudků a předpojatostí, od nichž se z velké části dosud neoprostila současná přírodní věda,

psychologie, filosofie, ba i theologie a které jsou největší překážkou opravdového poznání. Zdravý lidský rozum neznamena totiž nic jiného než mít otevřené dveře své hlavy i srdce vůči duchovním proudům, jež vycházejí ždouchá naší doby; nezatvrdnout v etablovaných názorech a postojích, ale zachovat si schopnost vývoje k cílům, jež teprve dávají smysl pozemskému životu člověka.

V závěru bych se chtěl vrátit k aktuálnímu významu svátku Michaelova. Souvisí s rytmy ročních dob, které - jako všechno dění v přírodě - mají svou duchovní stránku. Meditativní spoluprožívání těchto rytmů může proto spojit lidské myšlení se světovými myšlenkami, které v tomto dění působí. Velkou pomocí je tu např. Duševní kalendář nebo Archandělské imaginace R. Steinera, které mimo jiné ukazují, jak 4 roční doby souvisejí s působením 4 hlavních archandělů: Gabriela jako ducha zvěstování s mystériem vánočního zrození uprostřed zimy; léčitele Rafaela s mystériem smrti a zmrtvýchvstání v jarní přírodě; přísného Uriela, působícího v letním výdechu Země, a Michaela jako vládce podzimního usínání v přírodě, které by mělo být provázeno probouzením lidské duše.

Země je živá bytost a její roční rytmy, vztahující se k jejímu oběhu kolem Slunce, jsou projevem jejího dýchání, spánku a bdění. Na jaře a v létě probíhá její velký výdech; její duše a duch (astrální tělo a já) vystupuje ze své étherné a fyzické schránky a spojuje se s kosmem. Spolu s ní vystupují i její myšlenky - zástupy elementárních bytostí - a odnášejí sebou do jisté míry i lidské myšlenky: člověk vystupuje rovněž z mezí své bytosti a spojuje se s přírodou - do popředí vystupuje smyslové vnímání, zatímco aktivita myšlení je na ústupu. Na podzim a v zimě dochází k velkému vdechování: duše a duch Země se opět spojují s jejím planetárním tělem, elementární bytosti sestupují opět dolů spolu se světovými myšlenkami hierarchií - stejně tak, jako myšlenky lidí, jejichž těžiště se přesunuje z vnějšku dovnitř, k vnitřnímu životu, vědomí sebe.

Proto je také podzim, na jehož počátek je vsunut svátek Michaelův, nejhodnější dobou k přijímání myšlenek, proudících z duchovní sféry. Je to právě Michael, který dává lidskému myšlení sílu, již se mohou blížit a spojovat se světovými myšlenkami. Kosmickým obrazem tohoto dění jsou roje meteoritů, padajících v srpnu kzemi.

Jak jsme si již uvedli, orgánem k vnímání těchto kosmických myšlenek není mozek, ale srdce. Proto říká R. Steiner, že Michael „*osvobozuje myšlenky z oblasti hlavy a uvolňuje jim cestu k srdci*“, v němž mohou být vnitřně oživeny a stát se tak oním „*světelným mečem Michaelovým*“, jímž je možno přemáhat Ahrimana, který naše myšlenky neustále umrtvuje.

Proto počátek cesty moderního křesťanského zasvěcení je ve znamení podzimního svátku Michaelova - „*ranních červánků Ducha*“. Neboť v době, kdy slábnou síly fyzického Slunce, začíná východ duchovního slunce v nitru člověka, počátek jeho osvětlení. Jde o

to, jak říká R. Steiner..... *aby se na zemi objevila spiritualita, která je přiměřená vlastní lidské intelektuálně, aby člověk mohl myslet a zároveň být spirituálním člověkem, neboť to teprve znamená vládu Michaelovu.*“

Tuto možnost „*myslet a být zároveň spirituálním člověkem*“ dává právě duchovní věda. Její studium může proto vést k produchovní inteligence a k budování mostu mezi lidmi a duchovním světem. Nesmí se však přitom přijímat pouze teoreticky - tak bychom získali místo světla pouze stín -, nýbrž tak, aby se stala pokrmem duše, vzduchem, v němž může dýchat a žít. Jestliže myšlenky duchovní vědy proniknou celého člověka, promění ho a zasáhnou až do jeho srdce, pak se stanou světelnou substancí, čistým myšlenkovým světlem, které se stane viditelným pro duchovní svět, pro sféru Michaelovu, a spojí se s nimi. Tento zážitek vnitřního světla, toto zmrtvýchvstání nejbudější duševní schopnosti člověka, je vlastní podstatou podzimního svátku Michaelova, jeho mystéria - mystéria Ducha naší doby.

V úvodu jsme si připomněli sv. Václava, první michaelské postavy našich duchovních dějin. Připomněli jsme si též jeho přípitek a modlitbu k Michaelovi v předvečer jeho svátku. Také dnes vzpomínáme tohoto dne na významném předělu v rytmu času a spojujeme se s Duchem doby, abychom se stali jeho spolubojovníky. Mezi Václavem a námi zeje tisíciletá propast, naše vědomí prošlo hlubokou proměnou a proto také naše zbroj musí být jiná: je to meč ducha, který sráží všechno opozdilé, nízké a temné, jež brání a brzdí vývoj v přítomnosti, a je to kopí nesobecké vůle, namířené k budoucím cílům lidstva. Ve svém přípitku můžeme pozvednout jako číši vlastní duši, připravenou k oběti a neprosit o věčné blaženství, ale o světlo pro naše myšlení a o teplo lásky pro naše chtění. Naší modlitbou budou proto slova:

*„Vládoucí moudrý Duchu vůle,
v duchovních světech všude tkáš,
působíš v duchovních dálavách,
působíš také jistě
v hlubinách vlastní mé duše.
Lásku tak vzbud' a mocně spoj
nitro mé se svou světlou silou:
naleznuv Tebe, naleznu sebe.“*

Neděle	○	Michael: 601-247 př. Kř.
Sobota	-5	Orifiel: 247 př. Kř. - 107 po Kř.
Pátek	9	Anael: 107-463
Čtvrtek	V	Zachariel: 463 - 817
Středa	9	Rafael: 817-1171
Úterý	cT	Samael: 1171-1525
Pondělí	d	Gabriel: 1525- 1879
Neděle	○	Michael: 1879-2234